

Asia: VN/31641/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 2 luvun muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ammattiliitto Pron lausunto valtioneuvoston asetuksesta sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta (1335/2004)

Esityksen pääsisältö

Valtioneuvoston asetusta sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta (1335/2004) ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan sairausvakuutuslakiin (1224/2004) ehdotettuja muutoksia (HE 150/2025 vp). Hallituksen esitys on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Valtioneuvoston asetusta muutettaisiin erityisraskausrahaan oikeuttavien vakuutetun tai sikiön terveydelle vaaraa aiheuttavien tekijöiden määrittelyn osalta. Myös sääntelyä koskien päivärahoja haettaessa edellytettävää selvitystä muutettaisiin vastaamaan sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia.

Asetuksen ja sairausvakuutuslain muuttamisen taustalla on se, että Suomen sääntely vastaisi paremmin raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä annetussa neuvoston direktiivissä 92/85/ETY1 (jäljempänä raskaussuojeludirektiivi) sekä raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelemisesta työssä vaaraa aiheuttavilta tekijöistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa2 (143/2024, jäljempänä raskaussuojeluasetus) säädettyä.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 eli samaan aikaan sairausvakuutuslain muutosten kanssa.

Ammattiliitto Pro kannattaa esitettyä muutosta sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 2 luvun muuttamisesta sekä haluaa lisäksi kiinnittää huomiota imettävien työntekijöiden suojeluun.

Erityisraskausrahan saatavuuden parantaminen ja sen joustavoittaminen osa-aikatyön mahdollistamisen kautta on tärkeää. Monilla Ammattiliitto Pron jäsenten aloilla, esimerkiksi kemian- ja lentoaloilla, on olennaista, että työpaikoilla tunnistetaan raskaudelle ja imetykselle riskialttiit työtehtävät ja -olosuhteet. Työnantajan tulee ensisijaisesti muuttaa työolot tai työaika turvallisiksi tai järjestää työntekijälle muuta sopivaa työtä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, työntekijällä on oltava oikeus raskaussuojeludirektiivin 92/85/ETY mukaisesti palkalliseen vapaaseen tai etuuteen eli erityisraskausrahaan.

1 luku 1 § Työtehtävät ja työolot erityisraskausrahan edellytyksenä

Sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen 1 luvun 1 §:ssä säädetään työtehtävistä ja työoloista, joiden voidaan arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyttä. Pykälässä luettelaa kemialliset aineet sekä tarttuvat taudit, joille vaarantumisen perusteella oikeus erityisraskausrahaan voi syntyä. Pykälässä määritellään myös tyhjentävästi, mitä sairausvakuutuslaissa mainitulla erityisraskausrahaan oikeuttavalla muulla vastaavalla seikalla tarkoitetaan. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan sairausvakuutuslain 9 luvun 3 §:n 1 momenttiin tehtäviä muutoksia vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta.

Ammattiliitto Pro kannattaa esitystä erityisraskausrahaan oikeuttavien vaaraa aiheuttavien työtehtävien ja työolojen tarkemmasta määrittelystä siten, että sääntely vastaisi raskaussuojeludirektiivissä 92/85ETY ja raskaussuojeluasetuksessa 143/2024 säädettyä. Raskaussuojeluasetuksessa mainituista kemiallisista tekijöistä mangaani, alumiini ja hitsausuurut tulisivat uusina tekijöinä erityisraskausrahaan oikeuttaviksi. Raskaussuojeluasetuksessa säädetty fysikaaliset ja fyysiset tekijät, kuten melu, ionisoimaton säteily, äärimmäinen kylmyys ja kuumuus, iskut ja värinä, taakkojen käsittely, liikkeet ja asennot, liikkuminen, fyysinen ja henkinen väsymys sekä muut työntekijän toimintaan liittyvät fyysiset rasitukset olisivat pääosin uusia perusteita erityisraskausrahalle.

Raskaussuojeluasetuksessa mainittuja erityisraskausvapaaseen oikeuttavia työolosuhteita ovat ainakin maanalainen kaivostyö, yötyö, savu- ja kemikaalisukellus, vedenalainen laitesukellus sekä työskentely korkeassa ylipaineessa. Näistä yötyö sekä savu- ja kemikaalisukellus olisivat uusia erityisraskausrahan perusteena. Ammattiliitto Pro pitää erityisen tärkeänä, että yötyö voisi oikeuttaa

jatkossa erityisäitiysrahaan. Raskaussuojeluasetuksen mukaan työnantajan on pyrittävä järjestämään raskaana olevalle tai äskettäin synnyttäneelle työntekijälle mahdollisuus siirtyä päivätyöhön, jos asiassa esitetyn työpaikan työterveyshuoltoa toteuttavan lääkärin taikka työntekijän työolosuhteet tuntevan muun lääkärin lausunnon mukaan yötyöstä aiheutuu riski työntekijän turvallisuudelle, terveydelle taikka raskaudelle.

Pro pitää myös merkittävänä, että erityisraskausrahaan oikeuttavien työtehtävien tai työoloihin liittyvien vaaraa aiheuttavien tekijöiden luettelo ei olisi raskausasetuksen mukaisesti tyhjentävä, vaan arvioitavaksi voisi tulla säännöksessä nimenomaisesti mainittujen lisäksi myös muu vastaava seikka.

Imettävien työntekijöiden ja imetyksen suojelu

Ammattiliitto Pro toteaa, että työhön palaavien imettävien työntekijöiden vapaan korvaamisessa on puutteita. Työturvallisuuslain 11 § edellyttää, että jos työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa raskaana olevalle, äskettäin synnyttäneelle tai imettävälle työntekijälle, työnantajan on ryhdyttävä tarvittaviin torjuntatoimenpiteisiin. Jos erityistä vaaraa ei voida poistaa, työnantajan on pyrittävä siirtämään työntekijä tälle sopiviin työtehtäviin ajaksi, jolloin työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa. Raskaussuojeludirektiivi edellyttää, että työntekijän joutuessa jäämään työstään vapaalle direktiivissä tarkoitettujen vaaratekijöiden vuoksi, vapaan tulee olla palkallista tai etuudella korvattua.

Tilanteessa, jossa uuden perhevapaalainsäädännön mukaisesti vanhempainvapaita tasataan yhä useammin vanhempien kesken, vapaiden tasainen käyttö saattaa johtaa siihen, että työhön palaava työntekijä yhä useammin vielä imettää lasta. Mikäli imettävä työhön palaava työntekijä ei voi palata työhönsä raskaussuojeludirektiivissä ja -asetuksessa mainitun vaaratekijän vuoksi eikä kyseinen tilanne oikeuta erityisraskausrahaan, työntekijä voi jäädä ilman palkkaa tai toimeentuloa turvaavaa etuutta. Pro on huolissaan myös siitä, että etuuden poissaolo saattaa johtaa siihen, että imettävä työntekijä joutuu palaamaan työhön riskistä huolimatta, mikä saattaa vaarantaa työntekijän lapsen ja imetyksen turvallisuuden ja terveyden.

2 luku 1 § Päivärahaetuuksia haettaessa esitettävä selvitys

Asetuksen 2 luvun 1 §:ssä säädetään päivärahaetuuksia haettaessa esitettävästä selvityksestä. Pykälää esitetään muutettavaksi erityisraskausrahaa ja luovutuspäivärahaa haettaessa esitettävästä selvityksestä ottaen huomioon sairausvakuutuslakiin tehtävät muutokset.

Sairausvakuutuslain uudistuksen yhteydessä tunnistettiin riski, että erityisraskausraha-oikeuden laajentumisen myötä työnantaja saattaisi aiempaa useammin jättää noudattamatta velvoitteita työjärjestelyistä, joilla rajoitetaan tai ehkäistään altistumista vaaraa aiheuttavalle tekijälle. Työnantajalle saattaa olla helpompaa myöntää työntekijälle erityisraskausvapaata kuin muuttaa työoloja tai työaikoja turvallisiksi tai järjestää työntekijälle muuta sopivaa työtä. Ammattiliitto Pro muistuttaa, että työntekijän näkökulmasta erityisraskausvapaalle ja -rahalle jääminen on uran ja talouden kannalta usein huonompi vaihtoehto kuin työssä jatkaminen.

Ammattiliitto Pro edellyttää, että työnantajan velvollisuus tarjota raskaana olevalle ja imettävälle työntekijälle turvallista työtä on aina ensisijainen vaihtoehto. Pro kannattaa esityksen tavoitetta korostaa työsuojelutoimenpiteitä ensisijaisena ratkaisuna erityisraskausvapaan ja -rahan sijaan sekä tukee asetuksen tarkentamista esitettävän selvityksen osalta.

Ammattiliitto Pron mielestä on erityisen tärkeää, että hakemukseen liitettäisiin työnantajan selvitys siitä, että työntekijän altistumista vaaraa aiheuttavalle tekijälle ei ole mahdollista rajoittaa työolosuhteita tai työaikoja väliaikaisesti muuttamalla niin vähäiseksi, ettei se aiheuta riskiä työntekijän tai sikiön terveydelle. Selvityksestä tulisi käydä ilmi, miksi työntekijän altistumista vaaraa aiheuttavalle tekijälle ei ole voitu rajoittaa riittävästi työolosuhteita tai työaikoja muuttamalla. Työnantajan selvityksestä tulisi ilmetä myös, että työntekijää ei voida siirtää muihin tälle sopiviin tehtäviin ja että työntekijä tästä syystä on poissa työstä. Selvityksessä tulisi kuvata ne toimet, joilla työntekijän siirtoa muihin tehtäviin on selvitetty.

Helsingissä 24.11.2025

Maria Mäkynen

johtaja

Tanja Lehtoranta

työympäristö- ja tasa-arvoasiantuntija

Lehtoranta Tanja
Ammattiliitto Pro ry